

A woman with blonde hair, wearing a white polo shirt and a red sash, is riding a brown horse. She is holding a wooden mallet high in her right hand, ready to strike a ball. The horse is decorated with red, white, and blue tassels on its bridle and saddle. The background is a lush green field with trees.

Erfgoed- strategie 2029

juli 2025

In alle twaalf provincies zijn organisaties voor de ondersteuning van erfgoed actief, verenigd in OPEN. Dit zijn centra voor kennis, kennissen en kunde. Voor professionals en vrijwilligers. Voor breed publiek en experts. Voor passieve en actieve liefhebbers. De regio's die wij bedienen zijn zowel groot als klein genoeg. Groot genoeg, zodat er robuuste en duurzame activiteiten met impact ondernomen kunnen worden. Klein genoeg, zodat er echt contact gemaakt kan worden met de vele duizenden mensen die zich inzetten voor het behoud, het bewaren en het doorgeven van het erfgoed. Want erfgoed is mensenwerk!

OPEN | Organisatie Provinciale Erfgoedorganisaties Nederland

Drenthe:	Platform Drentse Musea / Drents Archief
Flevoland:	Landschapsbeheer Flevoland
Friesland:	Stichting Erfgoed & Publiek / Museumfederatie Fryslân
Gelderland:	Erfgoed Gelderland
Groningen:	Erfgoed in Groningen
Limburg:	Huis voor de Kunsten Limburg
Noord-Brabant:	Erfgoed Brabant
Noord-Holland:	MOOI Noord-Holland
Overijssel:	Overijsselacademie / Erfgoedplatform Overijssel
Utrecht:	Landschap Erfgoed Utrecht
Zeeland:	Erfgoed Zeeland
Zuid-Holland:	Erfgoedhuis Zuid-Holland

Voor meer informatie over Stichting OPEN en elk erfgoedhuis: www.openerfgoed.nl

Fotoverantwoording

Ringsteken in Wemeldinge (fotografie: gemeente Kapelle)

Friedesse Molen Neer (fotografie: Huis voor de Kunsten Limburg)

Indisch culinair erfgoed: Indaba lezing 2022 (fotografie: BWC Pictures / Ben Nienhuis)

Graffiti artist (fotografie: Thomas Meijerman)

Fort Sabina (fotografie: Gert van der Ros)

Inhoud

Inleiding	5
1. Ambities – waar willen we staan in 2029 – en verder	7
1.1 Urgentie OPEN Erfgoedstrategie	7
1.2 Drie kernambities	10
1.3 Beoogde resultaten in 2029	10
1.4 Speerpunten OPEN 2025-2029	11
2. Programmalijnen OPEN Erfgoedstrategie	14
2.1 Programmalijn 1 Erfgoedbeoefening en participatie	14
2.2 Programmalijn 2 Vrijwilligersondersteuning	15
2.3 Programmalijn 3 Digitalisering	15
2.4 Programmalijn 4 Educatie	16
2.5 Programmalijn 5 Publieksbereik	17
2.6 Programmalijn 6 Veilig erfgoed	18
2.7 Programmalijn 7 Collectieadvisering	18
3. Interprovinciale synergie de kracht van OPEN	21
3.1 Meerwaarde OPEN benutten	21
3.2 Ambitie organisatieontwikkeling OPEN	21
3.3 Uitnodiging	22

Inleiding

Inleiding

We leven in een tijd van snelle veranderingen: klimaatverandering, toenemende sociale spanningen, digitalisering, geopolitieke onrust en oorlogsdreiging. Juist in zulke tijden groeit het belang van erfgoed als baken van betekenis, identiteit en verbondenheid. Erfgoed geeft mensen houvast en verbindt generaties. Het verrijkt de blik op de ander en herinnert je aan waarden die het beschermen waard zijn. Tegelijk vraagt erfgoed zelf ook om gekoesterd worden. Erfgoedbeoefening, behoud en ondersteuning zijn essentieel voor een veerkrachtige samenleving.

Deze gevoelde urgentie maakt dat OPEN wil komen tot een ambitieuze maar ook uitvoerbare erfgoedstrategie. In deze OPEN Erfgoedstrategie 2029 benutten we de kracht van erfgoed als maatschappelijke motor en laten we zien via welke wegen we onze doelen willen bereiken.

OPEN is het landelijke expertisecentrum en netwerkpartner op het gebied van erfgoed en erfgoedbeoefening. Stichting OPEN is in 2023 opgericht, als voortzetting van een informeel verband van erfgoedhuizen in de twaalf provincies dat sinds 2005 bestaat. Dit met als doel om de regio's een stem en een gezicht te geven in het landelijke erfgoedbeleid, rond thema's als regionale identiteit, lokaal sociaal welzijn en de fysieke leefomgeving van mensen. En omgekeerd: om het beleid van de nationale overheid goed te laten landen in die regio's.

Met onze al jarenlange samenwerking als provinciale erfgoedhuizen hebben we ontwikkelingen in gang gezet die nu in vruchtbare bodem vallen. Zowel vanuit het werkveld als vanuit de verschillende overheidslagen komen momenteel ambities samen op het gebied van erfgoedbeleid, cultuurbeoefening en bredere maatschappelijke opgaven. Opgaven op gebieden als leefbaarheid, sociale cohesie, welzijn en duurzaamheid. Er is nu momentum om hier als OPEN met partners en overheden gezamenlijk in op te trekken.

1

Ambities

Ambities | waar willen we staan in 2029 – en verder

| Deze OPEN Erfgoedstrategie 2029 is afgestemd op de behoeften vanuit het erfgoedveld.¹ Het omvat zowel streefdoelen voor 2029 als concrete stappen waar OPEN samen met partners en overheden mee aan de slag wil. Zo leveren we een bijdrage aan een krachtige ondersteuningsstructuur van erfgoed en erfgoedbeoefening in de toekomst. Deze erfgoedstrategie dient eveneens om de Bestuurlijke Afspraken Cultuurbeoefening 2025-2028 en de ontwikkelingen rond de Nota Ruimte te voeden met de behoeften en ontwikkelingen in het werkveld.

1.1 Urgentie OPEN Erfgoedstrategie

Onze Erfgoedstrategie 2029 komt voort uit eigen ambities en actuele maatschappelijke ontwikkelingen:

OPEN als sterke speler in het erfgoedveld

Het OPEN-netwerk begon ruim twintig jaar geleden als informeel overleg tussen de betrokken erfgoedhuizen. Pas sinds juni 2023 hebben wij onze samenwerking geformaliseerd in stichting OPEN. Een logische stap omdat we sinds 2021 steeds meer gezamenlijke projecten opstartten.² Zoals het interactieve platform Erfgoedvrijwilliger.nl en projecten als Bestendiging Provinciale Erfgoedparticipatiecoaching, Expeditie Nieuwe Gezichten - op zoek naar nieuwe erfgoedvrijwilligers, de Erfgoedvrijwilligersprijs en de samenwerking tussen OPEN en de Steunpunten Cultureel Erfgoed. In 2023 startte bovendien *Samen Verder*, waarin we met het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland

(KIEN) werken aan regionale en lokale ondersteuning van beoefenaars van immaterieel erfgoed. Met projecten als deze en structurele kennisuitwisseling op veel andere gebieden versterken we het bestaande netwerk, bouwen we aan nieuwe netwerken en ontdekken we al doende wat er nodig is om het erfgoedveld met al zijn professionals, vrijwilligers en beoefenaars nog beter te kunnen ondersteunen in het zichtbaar maken en borgen van hun erfgoed.

“OPEN wil de waarde van erfgoed, erfgoedbeoefening en erfgoedparticipatie in elke provincie zichtbaar en vanzelfsprekend maken. Want erfgoed verbindt mensen met hun omgeving, versterkt gemeenschappen en helpt ons het verleden te begrijpen om richting te geven aan de toekomst.” (Homepage www.openerfgoed.nl)

Bestuurlijke afspraken cultuurbeoefening

In januari 2025 werden de Bestuurlijke Afspraken Cultuurbeoefening vastgesteld tussen OCW, IPO en VNG.³ De kerngedachte van de bestuurlijke afspraken voor cultuurbeoefening is dat gemeenten, provincies en het Rijk zich samen inzetten voor cultuurbeoefening voor iedereen in Nederland. De OPEN-organisaties ondersteunen het gebruik van het brede begrip ‘cultuurbeoefening’, dat ook erfgoedparticipatie en immaterieel erfgoed omvat, en dragen graag bij aan de drie kernambities die de gezamenlijke overheden formuleerden: de infrastructuur op orde, de cultuurbeoefenaar centraal en de koppeling van cultuurbeoefening aan maatschappelijke opgaven.

1 De OPEN-leden bevragen en analyseren structureel de behoeften van het erfgoedveld en vertalen die naar relevante informatie en naar onderzoek door derden. We werken daarbij samen met de provinciale steunpunten cultureel erfgoed, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en kennisinstituten zoals de Boekmanstichting en KIEN.
2 Projecten van voor de officiële start van de stichting: Regio is Groei (2021), Doorontwikkeling Erfgoedvrijwilliger.nl (2022-2023), Online Ontmoeten en Ontwikkelen (2022-2023), Open voor iedereen (2023)
3 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2025-1756.html>.

"(...) goede ondersteuningsstructuur voor aanbieders en beoefenaars van cultuur en voor erfgoedgemeenschappen, zodat initiatieven en aanbieders tot bloei kunnen komen. (...) Lokale 'wegwijzers' voor geïnteresseerde beoefenaars en uitvoerders zijn daarbij van groot belang." (Uit: Bestuurlijke Afspraken Cultuurbeoefening, 2025)

Succesvolle Faro-regeling erfgoedparticipatie

De erfgoedsector is, mede vanwege de toegenomen aandacht voor erfgoedbeoefening en participatie, volop in beweging. Erfgoedparticipatie heeft door de uitvoeringsagenda van het Verdrag van Faro de afgelopen jaren een flinke (ook financiële) impuls gekregen. Voor de OPEN-organisaties werkte het verdrag als een vliegwieltje in hun al jaren eerder gestarte samenwerking op het gebied van erfgoedondersteuning. In 2025 gaat voorts nog de laatste ronde van de Faro-regeling in. Initiatieven als uitbreiding van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed met een dynamisch erfgoedbegrip (eind 2024, door het Netwerk Digitaal Erfgoed), het nieuwe Netwerk Levend Erfgoed (NLE, looptijd 2025-2026) en het Netwerk Erfgoedparticipatie en Ondersteuning (NEO, sinds 2025) komen voort uit de wens om de ambities Ondersteuning Erfgoedparticipatie (onderdeel Faro Uitvoeringsagenda deel I) duurzaam verder te brengen. Om de ingezette beweging van erkenning en ondersteuning te bestendigen is continuering noodzakelijk.

"Het NEO verenigt overheidsorganen, beleidsmakers, fondsen, kenniscentra, samenwerkingsverbanden binnen de erfgoedsector, belangengroepen en stichtingen op het gebied van monumentenzorg en cultureel erfgoed, koepelorganisaties en vrijwilligersorganisaties met 400+ vrijwilligers uit het veld." (Uit: Verslag NEO 25 maart 2025)

Toenemende burgerparticipatie

De implementatie van de Omgevingswet (2024) en de komst van de Wet versterking participatie op decentraal niveau (2024) maakt dat de aandacht voor burgerparticipatie sterk groeit. Bewoners willen bovendien niet alleen 'consumeren', maar ook hun stem laten horen en zich actief voor hun lokale erfgoed inzetten. Waardering voor erfgoed wordt steeds vaker ingegeven door de verhalen achter een object en de betekenis ervan voor mensen zelf, naast de (door professionals bepaalde) cultuurhistorische waarden. De toenemende burgerparticipatie voltrekt zich in twee bewegingen. Enerzijds vanuit de intrinsieke motivatie van vrijwilligers om betrokken te zijn bij hun omgeving. Anderzijds vanuit de door provinciale en lokale overheden gevoelde urgentie om burgers meer te betrekken bij maatschappelijke en ruimtelijke opgaven. Dit omdat erfgoed mensen aan hun omgeving en de samenleving verbindt. In 2025 voert OPEN in opdracht van OCW daarom samen met het Netwerk Steunpunten Cultureel Erfgoed een pilot uit om lokale overheden en erfgoedgemeenschappen met elkaar in contact te brengen en constructief samen te laten werken.

"Erfgoedparticipatie zorgt voor positieve effecten op de beoefenaars. (...) Ze streven ernaar 'hun' erfgoed te behouden en ervoor te zorgen. Daarnaast zijn beoefenaars blij met de erkenning voor zichzelf, de historie en verhalen, hebben ze het gevoel zinvol bezig te zijn en versterkt het de sociale cohesie in de vorm van ontmoeting, verbondenheid en begrip." (Uit: Kennissynthese Cultuurbeoefening, LKCA 2024)⁴

4 <https://www.lkca.nl/publicatie/kennissynthese-cultuurbeoefening/>

Erfgoed versterkt toekomstige fysieke leefomgeving

Van landbouw en natuur tot woningbouw, economie en energiezekerheid, allerlei maatschappelijke opgaven vragen – ook letterlijk – om ruimte. Momenteel ontwikkelt de Rijksoverheid een nieuwe visie op het ruimtelijk beeld van Nederland in 2050 (Nota Ruimte), met een doorkijk naar 2100.⁵ Het verhaal van het verleden en de fysieke overblijfselen daarvan vormen het DNA van een gemeente. Door die als uitgangspunt te nemen voor toekomstige ambities kunnen gemeenten een helder en aansprekend verhaal over de toekomstige fysieke leefomgeving vertellen. Diverse OPEN-organisaties ondersteunen gemeenten bij hun beleidsontwikkeling op het gebied van erfgoed en ruimtelijke kwaliteit. Dat doen zij vanuit hun rol als Steunpunt Cultureel Erfgoed of, als dit buiten hun taakopdracht valt, in samenwerking met het Steunpunt in hun provincie.

“Een ‘goede omgevingskwaliteit’ (...) duidt op het belang van aspecten als cultureel erfgoed, architectonische kwaliteit van bouwwerken, stedenbouwkundige kwaliteit en kwaliteit van natuur en landschap. Het gaat daarbij zowel om de menselijke beleving van de fysieke leefomgeving als om de intrinsieke waarden die de maatschappij toekent aan de identiteit van gebieden en aan dier- en plantensoorten.” (Uit: Omgevingswet, memorie van toelichting 4.3.1)

Digitalisering van de samenleving

De alsmat toenemende digitalisering heeft impact op de manier waarop we leren, werken, contacten onderhouden en onze vrije tijd besteden. Het kan op termijn grote gevolgen hebben op de sociale samenhang in ons land. Tegelijkertijd biedt digitalisering allerlei kansen. Zoals voor het behoud en online toegankelijk maken van erfgoed; van collecties en archieven van musea, monumenten en archeologische verenigingen. En van gemeenschappen en individuele beoefenaars, die hun bijzondere activiteiten graag zichtbaar willen maken en willen doorgeven aan volgende generaties. OPEN ondersteunt hen bij het digitaliseren en online toegankelijk maken daarvan, samen met partners binnen het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) en het Kennisinstituut voor cultuur en digitale transformatie (DEN).

“Er komt nadrukkelijker aandacht voor erfgoed uit het hele Koninkrijk en voor niet-fysiek erfgoed, zoals immaterieel erfgoed, oral history en verhalen. In lijn met de Uitvoeringsagenda Faro krijgen ook erfgoed van gemeenschappen en de maatschappelijke en verbindende waarde van erfgoed meer nadruk.” (Uit: Nationale Strategie Digitaal Erfgoed 2025-2028)

Demografische veranderingen leiden tot nieuw(e) omgang met) erfgoed

Nederland verandert door vergrijzing, migratie, verstedelijking, bevolkingsgroei en veranderingen in levensstijl. Die leiden tot een grotere druk op het erfgoed en op de beschikbare middelen om dat erfgoed te beschermen. Tegelijkertijd bieden ze ook een schat aan kansen. Zoals innovatief hergebruik van leegstaande religieuze gebouwen, online archiefonderzoek, publieksarcheologie en virtuele erfgoedervaringen. Nieuwkomers brengen eigen erfgoed en tradities mee, wat leidt tot een meer diverse en dynamische erfgoedsector. OPEN ondersteunt erfgoedorganisaties en beoefenaars in hun erfgoed relevant maken voor een breder publiek, met aandacht voor jongeren en voor nieuwe perspectieven. Erfgoededucatie en bewustmaking helpen daarbij om de zichtbaarheid van en waardering voor erfgoed – ook je eigen erfgoed – te vergroten.

⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2024/06/21/voorontwerp-nota-ruimte-schets-ruimtelijk-beeld-van-nederland-in-2050>

1.2 Drie kernambities

Als OPEN focussen we in de komende jaren op de drie kernambities, in lijn met de Bestuurlijke Afspraken Cultuurbeoefening:

1 Infrastructuur erfgoedondersteuning op orde

De landelijke infrastructuur van erfgoedparticipatie en immaterieel erfgoed is voor verbetering vatbaar. Zo is er geen landelijke partner op het gebied van erfgoedbeoefening. OPEN ziet daar een mogelijke rol voor zichzelf en wil in lijn met de Bestuurlijke Afspraken Cultuurbeoefening de taken en verantwoordelijkheden op het gebied van ondersteuning van cultuurbeoefening verder verkennen.

2 Erfgoedbeoefenaars centraal

Participatie is essentieel voor de democratisering van onze omgang met erfgoed. Iedereen moet daarom kunnen participeren en (wij als) erfgoedprofessionals moeten openstaan voor de inbreng van *alle* belanghebbenden. Dat vereist werken op basis van gelijkwaardigheid en het loslaten van controle door experts. Deze bottom-up benadering van erfgoed sluit direct aan op het Verdrag van Faro, dat de noodzaak erkent mensen en menselijke waarden centraal te stellen in een breder en interdisciplinair concept van cultureel erfgoed.⁶

3 Waarde van erfgoed voor de samenleving

Erfgoed laat zien waar we vandaan komen en wie we zijn. Een fort, oude trein, jurk, historische kaart, kerk of lokaal gebruik is een aanleiding om over te vertellen, een anker voor herinnering, een drager van identiteit. Via erfgoed delen we de verhalen over onszelf en over wat we van waarde vinden. Het zijn verhalen van en voor iedereen, die door de tijd heen kunnen veranderen. Daarbij biedt erfgoed ons de kans om met elkaar in gesprek te gaan, ook over sociaal-maatschappelijke opgaven als een toegankelijke samenleving voor iedereen, gezond ouder worden, klimaatverandering en een prettige leefomgeving. OPEN maakt zich sterk voor het verbreden en intensiveren van de rol van cultureel erfgoed vanuit meerdere aspecten van de samenleving.

1.3 Beoogde resultaten in 2029

Infrastructuur erfgoedondersteuning op orde | kernambitie 1

- 1 Er is een duurzame infrastructuur voor erfgoedparticipatie en -ondersteuning, als onderdeel van de brede ondersteuningsstructuur cultuurbeoefening.
- 2 OPEN vormt als geformaliseerde netwerk samenwerking een landelijke partner vanuit het erfgoedveld binnen de infrastructuur voor erfgoedbeoefening.
- 3 Beleid en uitvoering op het gebied van erfgoedparticipatie en immaterieel erfgoed zijn geharmoniseerd.
- 4 Uitdagingen in de ondersteuning van cultuurbeoefening en erfgoedparticipatie worden in gezamenlijk overleg geïdentificeerd en aanpakt.
- 5 De OPEN-partners en het Netwerk Steunpunten Cultureel Erfgoed werken nauw samen om aandacht voor erfgoedbeoefening bij lokale overheden te stimuleren.
- 6 Er is nauwere samenwerking tussen de Raad van Twaalf en de OPEN-partners, met oog voor maatwerk (elke provincie is verschillend).

Erfgoedbeoefenaars centraal | kernambitie 2

- 7 Het thema Ondersteuning Erfgoedparticipatie uit de Faro Uitvoeringsagenda deel I wordt duurzaam voortgezet.
- 8 Er is sprake van voortgaande visieontwikkeling, samenwerking en kennisuitwisseling tussen stakeholders op het gebied van erfgoedparticipatie en ondersteuning.
- 9 Alle provinciale overheden onderschrijven het belang van het Verdrag van Faro en daarmee ondersteuning van erfgoedparticipatie.

⁶ Uit: Kaderverdrag van de Raad van Europa inzake de waarde van cultureel erfgoed voor de samenleving, Faro, 27-10-2005. (Wijziging(en) op nader te bepalen datum(s); laatste bekendgemaakt in 2024), p.1.

Waarde van erfgoed voor de samenleving | kernambitie 3

- 10 Iedereen in Nederland en de overzeese gebieden die dat wil doet aan erfgoedbeoefening, individueel of in groepsverband. Het aanbod sluit aan op de vraag en is toegankelijk, inclusief en veilig.
- 11 Collectiebeherende initiatieven en organisaties, van klein tot groot, worden ondersteund in hun collectie relevant maken voor de huidige en toekomstige samenleving.

1.4 Speerpunten OPEN 2025–2029

OPEN heeft veel in huis. Als partnerorganisaties versterken we elkaar door samenwerking en kennisuitwisseling op allerlei gebied. Dat doen we voor erfgoedprofessionals (medewerkers erfgoedinstellingen, museummedewerkers), voor erfgoedvrijwilligers en --gemeenschappen en voor beleidsmakers erfgoed bij provincies, gemeenten en fondsen. We werken in OPEN-verband inmiddels structureel samen op diverse onderwerpen, die we hebben vertaald in programmalijnen:

- 1 Erfgoedbeoefening en -participatie
- 2 Vrijwilligersondersteuning
- 3 Digitalisering
- 4 Educatie
- 5 Publieksbereik
- 6 Veilig erfgoed
- 7 Collectieadviesing

Een andere vorm van ondersteuning is de monitoring van erfgoed en erfgoedbeoefening door het verzamelen en interpreteren van kengetallen – van groot belang voor beleidsmakers en bestuurders bij overheden en erfgoedinstellingen. De landelijke Cultuurmonitor van de Boekmanstichting wordt inmiddels gevoed door drie provinciale cultuurmonitors: van Zeeland (sinds 2014), Noord-Brabant (sinds 2016) en Gelderland (sinds 2022). Provinciale monitors geven goed inzicht in de sociale, economische en artistieke waarde van cultuur en erfgoed in de provincie. OPEN zet zich in om te komen tot een landelijk dekkend netwerk van provinciale cultuur- en erfgoedmonitors. De komende jaren onderzoeken we hoe we hierin verder kunnen samenwerken.

Onderstaande matrix toont de samenhang van de zeven programmalijnen van OPEN met onze drie kernambities. Hier tekenen zich ook de raakvlakken af met de in de Bestuurlijke Afspraken Cultuurbeoefening opgenomen actielijnen.

Kengetallen erfgoedbeoefening in Nederland (peiljaar 2023)*

109.000 erfgoedvrijwilligers en 3.000 erfgoedinitiatieven
245.000 uren per week per erfgoedvrijwilliger

385	musea	42.000 vrijwilligers
849	historische verenigingen	25.000 vrijwilligers
713	initiatieven voor behoud en onderhoud	
	- gebouwen:	22.000 vrijwilligers
	- landschappen (natuurlijk, ruraal, stedelijk)	3.000 vrijwilligers
	- ander materieel erfgoed	22.000 vrijwilligers
395	initiatieven voor beoefening	14.000 vrijwilligers
100	archieven	4.000 vrijwilligers

* Erfgoedvrijwilligers in beeld. Een onderzoek naar de vrijwilligers van erfgoedinitiatieven in Nederland. Het PON & Telos | Pyrrhula Research Consultants in opdracht van OPEN, 2023.

Matrix ambities en doelen erfgoedstrategie 2029 en programmalijnen OPEN

Ambities, doelen en programmalijnen	1. Erfgoedbeoefening en -participatie	2. Vrijwilligers-ondersteuning	3. Digitalisering	4. Educatie	5. Publieksbereik	6. Veilig erfgoed	7. Collectieadvisering
-------------------------------------	---------------------------------------	--------------------------------	-------------------	-------------	-------------------	-------------------	------------------------

1. Infrastructuur erfgoedondersteuning op orde

Er is een structurele infrastructuur voor erfgoedparticipatie en ondersteuning, als onderdeel van de brede ondersteuningsstructuur erfgoedbeoefening.	x	x	x	x		x	
OPEN vormt een landelijke partner vanuit het erfgoedveld binnen de infrastructuur voor erfgoedbeoefening.	x	x	x			x	x
Harmonisatie beleid en uitvoering op het gebied van erfgoedparticipatie en immaterieel erfgoed.	x	x				x	
Uitdagingen in de ondersteuning van erfgoedparticipatie worden in gezamenlijk overleg geïdentificeerd en aangepakt.	x	x	x			x	
De OPEN-partners en het Netwerk Steunpunten Cultureel Erfgoed trekken samen op om aandacht voor erfgoedbeoefening bij lokale overheden te stimuleren.	x	x					
Nauwere samenwerking tussen de Raad van Twaalf en de OPEN-partners, met oog voor maatwerk (elke provincie is verschillend).	x	x		x	x	x	

2. Erfgoedbeoefenaars centraal

Het thema Ondersteuning Erfgoedparticipatie uit de Faro Uitvoeringsagenda deel I wordt duurzaam voortgezet.	x	x	x	x	x		x
Er is sprake van voortgaande visieontwikkeling, samenwerking en kennisuitwisseling tussen stakeholders op het gebied van erfgoedparticipatie en -ondersteuning.	x	x	x	x	x		x
Alle provinciale overheden onderschrijven het belang van het Verdrag van Faro en daarmee ondersteuning van erfgoedparticipatie.	x	x	x		x		x

3. Waarde van erfgoed voor de samenleving

Iedereen in Nederland die dat wil doet aan erfgoedbeoefening, individueel of in groepsverband. Het aanbod sluit aan op de vraag en is toegankelijk, inclusief en veilig.	x	x	x	x	x	x	x
Collectiebeherende instellingen en initiatieven, van klein tot groot, worden ondersteund in hun collectie relevant maken voor de huidige en toekomstige samenleving.	x	x	x	x	x	x	x

2

Programmalijnen

2

Programmalijnen

OPEN Erfgoedstrategie

OPEN zoekt per programmalijn de samenwerking met landelijke, provinciale en lokale partners (zie hst. 3). Die samenwerking kan per provincie verschillen, omdat het cultuurbeleid en de infrastructuur per provincie verschilt. Zo verenigt alleen het Huis voor de Kunsten Limburg zowel cultuur- als erfgoedparticipatie, ligt de nadruk in Noord-Holland sterker op fysieke erfgoedzorg en de gebouwde omgeving, krijgen streektaal en dialect in Overijssel veel nadruk en ligt de focus in Drenthe voornamelijk op musea en archieven. Per programmalijn schetsen we onze ambitie voor 2029 en verder, als stip op de horizon, gevolgd door de acties op hoofdlijnen die daarvoor nodig zijn.

2.1 Programmalijn 1 | Erfgoedbeoefening en -participatie

Ambitie

OPEN-leden stimuleren inwoners in hun provincie om zich betrokken te voelen bij het erfgoed in hun omgeving. Dat betreft zowel materieel als immaterieel erfgoed en zowel al geïnstitutionaliseerd erfgoed als informele erfgoedactiviteiten. OPEN biedt daarvoor een stevige basis binnen de infrastructuur voor erfgoedparticipatie en erfgoedondersteuning, onderdeel van de brede ondersteuningsstructuur voor cultuurbeoefening. Dat doet OPEN zowel op landelijk als regionaal en lokaal niveau, vanuit de behoeften en mogelijkheden per provincie. Dankzij samenwerking met partners als de RCE, KIEN, NDE, de Raad van Twaalf, de Steunpunten Cultureel Erfgoed en de diverse netwerken gericht op erfgoedbeoefening, erfgoedparticipatie en erfgoedzorg is sprake van harmonisatie in beleid en uitvoering op het gebied van erfgoedparticipatie en (im)materieel erfgoed, landelijk en regionaal.

Actie

Met de ratificatie van het Verdrag van Faro in zicht is het van belang dat erfgoedbeoefening en -participatie in alle provincies structureel is ingebed. Vanaf 2021 zijn de eerste erfgoedparticipatiecoaches actief geworden. Deze ondersteuningsvorm is nu aanwezig in elke provincie. De coaches zijn eerste aanspreekpunten voor het erfgoedveld en trekkers binnen de eigen organisatie op het gebied van de kernwaarden uit het Verdrag van Faro. Voorwaarde hiervoor is de werkzaamheden van de coaches verder te ontwikkelen.

De erfgoedparticipatiecoach-activiteiten zijn op te splitsen in:

- 1 Het bieden van maatwerk per provincie.
- 2 Het bereik vergroten van betrokkenen, belanghebbers en publiek, door samen te werken met koepelorganisaties, gerichte marketingtools- en campagnes op te zetten en door actief contact te zoeken met nieuwe doelgroepen.
- 3 Het (verder) stimuleren en borgen van een dynamisch erfgoedbegrip in lijn met het verdrag van Faro binnen en buiten de organisaties van de OPEN-leden.

De OPEN-leden ondersteunen gemeenten in het ontwikkelen van een erfgoedvisie, met aandacht voor erfgoedparticipatie en immaterieel erfgoed. Ook de samenwerking van OPEN met Erfgoed Jong, een netwerk van actieve *young professionals* en jongeren met interesse in geschiedenis en het erfgoedveld (16-30 jaar), past bij onze inzet voor het versterken van de ondersteuningsstructuur voor erfgoed. Dit onafhankelijke netwerk richt zich met name op jongerenparticipatie, toegankelijkheid en inclusie.

2.2 Programmalijn 2 | Vrijwilligersondersteuning

Ambitie

De versterkte ondersteuningsstructuur voor erfgoedbeoefening en erfgoedparticipatie reikt tot in de haarvaten van de samenleving. Daarmee stimuleert OPEN dat iedereen die dat wil, actief of passief en individueel of in groepsverband kan meedoen aan erfgoedbeoefening. Het platform Erfgoedvrijwilliger.nl zorgt voor aansluiting tussen vraag en aanbod. De OPEN-kennisbank biedt daarbij zowel erfgoedvrijwilligers en gemeenschappen als -professionals alles wat dat zij nodig hebben voor het uitvoeren van hun erfgoedactiviteiten.

Actie

De regio is klein en groot genoeg: groot genoeg om zaken die ertoe doen met veel voortvarendheid in gezamenlijkheid aan te pakken, maar ook klein genoeg waardoor de mensen elkaar nog bij naam kennen en elkaar ontmoeten. Daarmee is de regio de ideale schaal voor de ondersteuning van de erfgoedvrijwilliger. Het platform Erfgoedvrijwilliger.nl van OPEN brengt sinds 2021 vraag en aanbod bij elkaar. De komende jaren optimaliseren we de vacaturebank en de ontmoetingsfunctie van Erfgoedvrijwilliger.nl door de zichtbaarheid ervan te vergroten, met speciale aandacht voor de waarde en de diversiteit van het erfgoedvrijwilligerswerk. Via sociale media ontwikkelen we Erfgoedvrijwilliger.nl als platform voor kennisuitwisseling in de erfgoedsector.

Alle erfgoedvrijwilligers en -gemeenschappen kunnen daarnaast in hun eigen provincie één op één ondersteuning en advies inwinnen bij de erfgoedparticipatiecoaches en hun collega's van de OPEN-organisaties, als lokale wegwijzers met loketfunctie voor erfgoedparticipatie. De komende jaren focussen zij (nog) sterker op vertaling van de uitgangspunten van het Verdrag van Faro in hun adviespraktijk. Dat betekent: de mens centraal en erfgoed koppelen aan maatschappelijke opgaven, vanuit de waarde die erfgoed kan hebben voor de samenleving.

De jaarlijkse uitreiking van de Erfgoedvrijwilligersprijs speelt hierin evenzeer een rol. Deze is ontstaan vanuit de behoefte om erfgoedvrijwilligers meer in het zonnetje te zetten. De prijs blijkt zowel lokaal als landelijk tot aandacht en erkenning te leiden en door erfgoedvrijwilligers zeer te worden gewaardeerd. Onderzocht wordt de behoefte aan een jaarlijks terugkerend landelijk festival voor erfgoedvrijwilligers, met als hoogtepunt de uitreiking van de Erfgoedvrijwilligersprijs.

De meeste OPEN erfgoedorganisaties bieden bovendien tweedelijns ondersteuning aan, niet rechtstreeks aan de vrijwilligers zelf maar aan de instellingen die vrijwilligers ondersteunen. De nieuwe Kennisbank OPEN (2e helft 2025) draagt bij aan zowel eerstelijns als tweedelijns ondersteuning voor erfgoedvrijwilligers. Op deze website kunnen zowel erfgoedvrijwilligers als erfgoedprofessionals alles vinden wat zij nodig hebben voor het uitvoeren van hun erfgoedactiviteiten. Deze combinatie van gebruikers in één kennisbank stimuleert een breder perspectief op erfgoed.

2.3 Programmalijn 3 | Digitalisering

Ambitie

Eind 2024 lanceerde het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) de vernieuwde Nationale Strategie Digitaal Erfgoed. Daarin wordt expliciet ingezet op werken vanuit een dynamisch erfgoedbegrip. OPEN versterkt de komende jaren, samen met andere partners binnen het NDE en stichting DEN, de ondersteuning bij de digitalisering en online toegankelijkheid van erfgoed, zowel van professionele en (deels) vrijwillige organisaties als van erfgoedbeoefenaars.

Actie

Digitaal erfgoedcoaches van de OPEN-leden ondersteunen erfgoedinitiatieven, musea, historische verenigingen en vele andere erfgoedinitiatieven bij het digitaliseren van hun erfgoedcollectie en archief. Met daarbij ook aandacht voor 'Green IT': de milieu-impact van digitale data verlagen. OCW geeft de komende jaren een extra impuls aan het verbeteren van de datakwaliteit van erfgoeddata. Vanuit deze middelen zijn zogenoemde datawerkplaatsen ingericht. De datacleaners die hier vanuit OPEN werken ondersteunen

erfgoedorganisaties en erfgoedgemeenschappen de komende jaren bij het verbeteren van de kwaliteit van hun data.

Actief aan de slag gaan met digitalisering en online toegankelijkheid van (immaterieel) erfgoed en daarbij samenwerken met vrijwilligers en gemeenschappen vraagt om extra aandacht voor dit domein binnen het erfgoedveld. Hiervoor is de recent ontwikkelde technische infrastructuur binnen het Netwerk Digitaal Erfgoed al beschikbaar, evenals de al bestaande adviesrol op dit vlak vanuit de erfgoedhuizen (digitaal erfgoedcoaches). Het momentum voor een impuls op dit gebied is nu volop aanwezig. Ten eerste door de al genoemde, in november 2024 gelanceerde vernieuwde Nationale Strategie Digitaal Erfgoed, die expliciet inzet op het bevorderen van het werken met erfgoedgemeenschappen. Ten tweede door de recente ontwikkelingen bij de Werkplaats Immaterieel Erfgoed in Vlaanderen waar Nederland bij kan aanhaken⁷ en de net gestarte gezamenlijke werkgroepen van het NDE met Meemoo, zijn Vlaamse evenknie, over digitaliseren en toegankelijk maken van immaterieel erfgoed en van oral history. Ten derde door de samenwerking van OPEN en KIEN in het project *Samen Verder* (2024-2026).

Meer concreet betekent dit dat we onze digitaal erfgoedcoaches de komende jaren inzetten bij enkele ontwikkeltrajecten op het gebied van (immaterieel) erfgoed en oral history. Met het NDE en de Vlaamse partners doorlopen we daarbij het hele proces van digitaliseren tot het online toegankelijk maken volgens de principes van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed. Daarnaast onderzoeken we hoe we samen met het NDE het erfgoedveld kunnen ondersteunen bij het ontwikkelen van digitale erfgoedplatforms.

2.4 Programmalijn 4 | Educatie

Ambitie

Erfgoededucatie helpt te begrijpen hoe de wereld om ons heen er zo uit is gaan zien, en vooral ook: waardoor. Als OPEN ondersteunen en stimuleren we erfgoedinstellingen en erfgoedgemeenschappen om hun educatieaanbod te baseren op het erfgoed uit de eigen omgeving. Dit kan zowel materieel als immaterieel erfgoed zijn en gericht op zowel jongeren en volwassenen als specifiek voor kinderen. Onderwijsaanbod met en over erfgoed is betaalbaar, van goede kwaliteit en leerstofaanvullend, waardoor het aan een of meerdere kerndoelen voldoet. Daarbij stimuleren we de methode van 'erfgoedwijsheid', waarbij erfgoed een aanknopingspunt biedt om met elkaar in gesprek te gaan, een eigen mening te leren vormen en om te gaan met emoties en standpunten van anderen.⁸

Actie

De erfgoedhuizen bieden elk op eigen wijze ondersteuning op het gebied van erfgoededucatie.⁹ De komende jaren wordt ingezet op verdere kennisuitwisseling en samenwerking, onderling en met de provinciale steunpunten cultuureducatie vanwege de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit. Dit doet OPEN in nauwe afstemming met de Raad van Twaalf.

Vanuit de erfgoedsector wordt al volop ingezet op nieuwe visies en verhalen over erfgoed, en op vernieuwde manieren om die verhalen meerstemmig te vertellen. Bijvoorbeeld in de vorm van een bijzondere museale presentatie, herinrichting of samenwerking die maatschappelijk relevant is. Educatie via digitale middelen en online wordt daarbij steeds belangrijker, ook voor het brede publiek. De bij OPEN aangesloten organisaties stimuleren erfgoedinstellingen in hun provincie om daarmee te experimenteren en bottom-up te werken. Ook met groepen voor wie omgang met erfgoed vanwege hun culturele achtergrond, leeftijd, woonplaats of opvoeding niet vanzelfsprekend is.

⁷ Zie onder andere: <https://immaterieelerfgoed.be/files/attachments/.4541/ethische-datastrategie.pdf> en: <https://kennisbank.meemoo.be/inzichten-en-praktijk/immaterieel-erfgoed-transformeren-in-data>.

⁸ Zie: <https://faro.cultureelerfgoed.nl/groups/75-erfgoedbewustzijn-en-educatie/welcome>

⁹ OPEN-leden die beschikken over een eigen medewerker educatie en taak op dit gebied zijn Erfgoedhuis Zuid-Holland, Erfgoed Brabant, Erfgoed Gelderland, Landschap Erfgoed Utrecht, Erfgoedplatform Overijssel, Groningen en het Platform Drentse Musea (in samenwerking met het Drents Platform).

Binnen de huidige onderwijsvernieuwing worden erfgoed en erfgoededucatie ondergebracht bij burgerschap, bij het domein Kunsteducatie en bij Geschiedenis en Mens en Maatschappij. Erfgoed als 'duizenddingendoekje' – dat biedt tegelijkertijd óók kansen. OPEN zet vanuit het landelijke Vakoverleg Erfgoededucatie de komende jaren steviger in op het bij elkaar brengen van aanbieders van erfgoed-onderwijs en de vraag vanuit de scholen. Zeker het begeleiden van vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties vergt specifieke knowhow, zodat zij met hun activiteiten en projecten scholen optimaal kunnen ontvangen. Omdat burgerschapsvorming binnen het mbo steeds belangrijker wordt, ligt hier de komende jaren onze prioriteit. Voor het basisonderwijs werken de OPEN-leden in drie provincies al samen in het digitale platform *Reizen in de tijd*. De komende jaren wordt onderzocht hoe dit digitale onderwijsaanbod ook in de andere provincies kan worden benut. OPEN zoekt daarnaast de samenwerking op met de Raad van Twaalf voor ondersteuning van vrijwilligers die actief zijn op het raakvlak van erfgoedbeoefening en amateurkunst.

2.5 Programmalijn 5 | Publieksbereik

Ambitie

De ambitie van OPEN is dat iedereen in Nederland die dat wil, actief of passief betrokken kan zijn bij erfgoed, individueel of in groepsverband, materieel of immaterieel. Essentieel daarbij is de geïnstitutionaliseerde erfgoedsector open te breken voor mensen die zich hier niet in herkennen, zoals jongeren en mensen met een andere culturele achtergrond. OPEN streeft naar een erfgoedsector die ook voor hen toegankelijk, inclusief en veilig is.

Actie

Maar liefst 77% van de Nederlandse bevolking heeft in 2024 erfgoed bezocht, bekeken, ernaar geluisterd of aan één of meer erfgoedactiviteiten deelgenomen, en 73% van de bevolking heeft er bewust over gelezen.¹⁰ OPEN en alle bij OPEN aangesloten erfgoedorganisaties zetten zich de komende jaren op allerlei manieren in om erfgoed in Nederland zichtbaar en voor het publiek toegankelijk te maken. Dit doen

we als tweedelijns ondersteuningsinstellingen voor erfgoedinstellingen, vrijwilligers en gemeenten, met als gezamenlijk doel een zo breed mogelijk publieksbereik.

We ondersteunen erfgoedorganisaties en erfgoedvrijwilligers verspreid over heel Nederland bij het beheer en behoud, digitaliseren en publiek toegankelijk maken van hun collecties. We versterken de deskundigheid op het gebied van publieksbereik en digitalisering bij erfgoedinstellingen en erfgoedvrijwilligers door cursussen en advies op maat. We ondersteunen hen daarbij in het vinden van (nieuwe) manieren om hun collectie online te presenteren en verbinding te leggen met bestaande en nieuwe doelgroepen. We stimuleren peer-to-peer kennisoverdracht door netwerkbijeenkomsten, studiemiddagen en masterclasses te organiseren. Met speciale aandacht voor publieksbereik en publieksparticipatie in het archeologische werkveld, waarbij we de samenwerking tussen professionals en vrijwilligers in de archeologie stimuleren. Diverse provinciale erfgoedhuizen werken bovendien sinds kort samen om mensen en organisaties die actief zijn rond minder bekende collectiethema's als landbouw en religieus erfgoed te ondersteunen. En soms is het simpelweg dat aankondigingen, activiteiten of posts doorgezet worden en gedeeld worden op de websites, socials en nieuwsbrieven.

OPEN en de erfgoedhuizen zetten zich de komende jaren extra in op het betrekken van nieuwe en jongere doelgroepen. Al doende versterken we elkaar in het bereiken van een groter, jonger en meer divers publiek. Nieuw in de erfgoedsector zijn ontwikkelingen als *crowdsourcing* en *citizen science*. Hierbij wordt het grote publiek uitgenodigd om te helpen (digitale) collecties te ontsluiten en onderzoek te doen. De (meeste) erfgoedhuizen inspireren het brede publiek tenslotte met bijzondere verhalen en verleiden hen de unieke erfgoedlocaties in de eigen omgeving te bezoeken. Ze willen inwoners en bezoekers daarbij met andere ogen naar hun omgeving laten kijken.

¹⁰ Ipsos IenO | Erfgoedmonitor 2024, zie: <https://erfgoedmonitor.cultureelerfgoed.nl/mosaic/dashboard/erfgoedbeoefening>

2.6 Programmalijn 6 | Veilig erfgoed

Ambitie

Erfgoed omvat dat wat we willen bewaren, waar we van willen genieten én dat we willen doorgeven aan volgende generaties. Daarom moeten we het kunnen beschermen tegen verval en tegen incidenten en calamiteiten, zoals brand, diefstal, wateroverlast of vandalisme maar ook: cyberdreiging en militaire (hybride) conflicten. Veiligheidszorg, preventieve conservering en risicomanagement zijn daarvoor essentieel, evenals calamiteitenplannen. OPEN biedt de gehele erfgoedsector, zowel vrijwilligers en eigenaren als professionals, actuele kennis en informatie en praktische tools op het gebied van beheer en behoud inclusief klimaat- en veiligheidsvraagstukken. OPEN bereidt erfgoedinstellingen in lijn met de Taskforce Veilig Erfgoed voor op de risico's die zij lopen bij hybride conflicten en andere calamiteiten. Daarbij zorgt OPEN per provincie voor één aanspreekpunt, een zogenaamd POC (Point of Contact), voor de hulpdiensten binnen de veiligheidsregio's in het werkgebied van elk erfgoedhuis.

Actie

OPEN zet zich samen met partnerorganisaties als de RCE, restauratoren, monumentenwachten en andere (ervarings)deskundigen in voor expertiseontwikkeling en kennisoverdracht over de verschillende vormen van veilig erfgoed. Dat doen we voor iedereen die een collectie, monument, archief of ander (gebouwd, landschappelijk, etc.) erfgoed beheert. Zowel individuele vrijwilligers en privé-eigenaren als organisaties, overheden en de erfgoedsector als geheel. In hun eigen provincie bieden de erfgoedhuizen trainingen en studiedagen, netwerkbijeenkomsten, handreikingen en advies op maat. OPEN informeert en ondersteunt erfgoedorganisaties en beheerders zodat ze hun eigen organisatie én hun erfgoed op orde hebben in geval van calamiteiten. Een belangrijk instrument vormt de Kennisbank OPEN. Deze biedt zowel vrijwilligers, eigenaars en beoefenaars als professionals allerhande kennis en praktisch tools.

OPEN draagt op allerlei manieren bij aan bewustwording en zelfredzaamheid rond veilig erfgoed. Het ondersteunt de jaarlijkse landelijke Actiedag Weerbaar Erfgoed, een initiatief van Unesco Nederland, Blue Shield Nederland en Cultural Emergency Response. Diverse OPEN-organisaties ontwikkelen samen met de RCE de (gratis te volgen) webinarreeks 'Collectie in Bewaring', met onderwerpen die variëren van de veiligheidszorg voor collecties en de invloed van omgevingsfactoren tot de noodzaak van risicomanagement en een calamiteitenplan. Activiteiten als deze worden (aangepast) opgenomen en daardoor structureel beschikbaar in de OPEN Kennisbank. En OPEN maakt deel uit van de Taskforce Veilig Erfgoed, eind 2024 opgesteld vanuit OCW om Nederland sneller weerbaarder te maken tegen een grootschalig gewapend conflict, hybride dreiging of andere crises, zoals watersnood, een pandemie of een langdurige uitval van 'vitale processen'.¹¹

2.7 Programmalijn 7 | Collectieadvisering

Ambitie

Nederland kent een enorme rijkdom aan verhalen en collecties. Die worden vastgelegd, beheerd en getoond door allerlei soorten aanbieders: van professionele nationale musea tot een buurtmuseum gerund door vrijwilligers of een lokale vereniging. Juist deze kleine en lokale initiatieven hebben vaak een hoge verbindende waarde. Zij kunnen een belangrijke rol spelen voor burgerparticipatie en sociale cohesie. Alle musea en collectiebeheerders in Nederland kunnen voor ondersteuning en advies terecht bij de Vakgroep Museumconsulenten van OPEN. Zij helpen collectiebeherende organisaties, van klein tot groot, bij de professionalisering van hun museale activiteiten en hun collectie relevant maken voor de huidige en toekomstige samenleving.

¹¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2024/12/06/tk-weerbaarheid-tegen-militaire-en-hybride-dreigingen>

Actie

Nederland kent geen museumwet. De titel museum is dan ook niet beschermd. Hoe wordt het museale erfgoed van Nederland toch verantwoord beheerd? Sinds 2000 bestaat daarvoor het Museumregister. Om hierin te worden opgenomen en officieel als museum te worden erkend, moet een collectiebeherende organisatie voldoen aan criteria uit de Museumnorm. Doel hiervan is de kwaliteit van de Nederlandse musea te bewaken en verbeteren. De Museumnorm vormt ook voor lokale initiatieven en kleine(re) organisaties, die niet zozeer de ambitie hebben om officieel als museum te worden erkend, een uitstekend hulpmiddel om zich te verder te ontwikkelen.

De Museumnorm is gebaseerd op de museumdefinitie van de International Council of Museums ICOM.

De ICOM-definitie is in 2022 aangepast aan de huidige trends, zoals polarisatie, diversiteit en inclusie, duurzaamheid, vergrijzing en toegankelijkheid. Ontwikkelingen die in Nederland evenzeer spelen. Daarom wordt de Museumnorm geactualiseerd. Dat betekent: meer aandacht voor de maatschappelijke mogelijkheden en waarden van erfgoed. En voor naleving van de culturele codes die gelden voor de gehele cultuursector (cultural governance, diversiteit en inclusie en fair pay).

De Vakgroep Museumconsulenten van OPEN beheert de Museumnorm, met als partners de Nederlandse Museum Vereniging en Stichting Museumregister.¹²

Ter ondersteuning kunnen alle betrokkenen, van vrijwilligers tot professionals, terecht bij de nieuwe Kennisbank van OPEN. Daar vinden zij de meest recente hulpmiddelen per criterium van de nieuwe Museumnorm. Voor aanvullende ondersteuning kunnen zij terecht bij de museale vakspecialisten in hun eigen regio. Zeker voor de (telkens weer nieuwe) vrijwilligers, vaak zonder gerichte opleiding of werkervaring in de museale sector, vormen de museale adviseurs en de kennisbank van OPEN een toegankelijk en structurele bron van kennis en advies.

¹² De Vakgroep Museumconsulenten komt voort uit het Landelijk Contact Museumconsulenten, in 2025 opgegaan in OPEN.

3

Interprovinciale synergie

3

Interprovinciale synergie | de kracht van OPEN

3.1 Meerwaarde OPEN benutten

In iedere provincie zijn de behoeften en vragen vanuit het regionale erfgoedveld net weer even anders. Daarom zijn de bij OPEN aangesloten provinciale erfgoedorganisaties ook verschillend georganiseerd: bij de één is de aandacht voor monumenten en ‘monumensen’ gebundeld, de ander ziet meerwaarde in de nauwe link met de cultuursector of het landschapsbeheer. Sommige provincies hanteren een netwerkbenadering, waarin samenwerking over disciplines heen zorgt voor breed gedragen initiatieven. Erfgoed is meer dan bewaren en beschermen; we richten ons ook op doorontwikkeling en hoe erfgoedbeoefening en erfgoedbeleid kunnen bijdragen aan maatschappelijke opgaven, zoals sociale cohesie, een leefbaar platteland, klimaatadaptatie en landschapsbeheer. We kijken daarbij ook voorbij de twaalf provincies, naar verbreding van onze werkzaamheden in de ons aangrenzende landen en in de overzeese gebieden.

Die verschillen zijn een rijkdom die we in gezamenlijkheid goed kunnen benutten. Op allerlei terreinen – ook binnen de zeven programmalijnen – versterken de OPEN-leden elkaar onderling, door van elkaar te leren, systemen te delen of van elkaar over te nemen, en samen op te trekken. Elkaar informeren en ondersteunen vanuit de eigen kennis en mogelijkheden kan voor een individueel lid leiden tot een resultaat dat anders niet gerealiseerd had kunnen worden.

Belangrijker nog zijn de overeenkomsten die ons binden: de zorg voor de ondersteuning van erfgoedparticipatie en erfgoedvrijwilligers, digitalisering, educatie, publieksbereik, veilig erfgoed en collectieadvisering. Relevante thema's waarin we samen meer kunnen bereiken dan alleen. Onze gezamenlijke missie verbindt ons: wij dragen bij aan regionale verbondenheid met de leefomgeving. Door erfgoed zichtbaar en toegankelijk te maken en gezamenlijk in te zetten op de zeven programmalijnen van OPEN versterken wij de relatie tussen mensen, hun geschiedenis en de plekken waar zij wonen en werken. Zo wordt erfgoed een krachtbron voor een toekomstbestendige regio. Daarin schuilt de meerwaarde van de OPEN, Organisatie van Provinciale Erfgoedorganisaties Nederland.

3.2 Ambitie organisatieontwikkeling OPEN

OPEN heeft sinds medio 2022 een eigen projectbureau. Onze ambitie is dat OPEN in 2029 bestaat uit een klein en wendbaar bureau dat wordt gerund door enkele vaste medewerkers. Zij werken voor en met de collega's in de provinciale erfgoedhuizen, met een eigen budget en eigen organisatiedoelen. Uit praktische overwegingen kan dit bureau gehuisvest zijn bij één van de provinciale erfgoedhuizen, maar het is nadrukkelijk een zelfstandige organisatie.

Doelen en taken bureau OPEN

Ons streven is dat stichting OPEN vanaf 2029 een volwaardig kantoor heeft met een directeur, projectmanager en communicatiemedewerker. Er wordt daarnaast een medewerker voor financiën en (project) administratie aangesteld die nauw samenwerkt met het externe administratiekantoor. Met als doelen en taken:

- Zorgen voor uitvoering van de erfgoedstrategie 2029 zoals vastgesteld door het bestuur van OPEN
- Zorgen voor doorlopende contacten en afstemming van OPEN met de landelijke overheden, in nauwe samenwerking met de bestuurders van OPEN
- Zorgen voor de uitvoering van projecten en activiteiten in samenwerking met de provinciale erfgoedhuizen
- Zorgen voor de interne communicatie en samenhang van de leden van OPEN
- Zorgen voor de landelijke, provinciale en regionale zichtbaarheid van OPEN, zowel richting de achterban als nieuwe doelgroepen
- Zorgen voor verbinding met Europese en overzeese collega's en initiatieven.

3.3 Uitnodiging

Met deze gezamenlijke erfgoedstrategie 2029 presenteert OPEN zich als expertiseplatform en netwerkpartner binnen én buiten de grenzen van de erfgoedsector. Wij zoeken daarbij nadrukkelijk de samenwerking op met partnernetwerken, erfgoedorganisaties, overheden en de zeer brede waaier aan erfgoedbeoefenaars zelf. Onze volgende stap is in nauw overleg actieagenda's maken per provincie en deze vertalen in concrete werkplannen. Daarbij bouwen we voort op bestaand beleid, op de lopende projecten en op de rijkdom aan opgedane ervaringen vanuit OPEN. We nodigen alle betrokkenen daarbij uit om erfgoed een levende, verbindende kracht te maken voor iedereen. En zo gezamenlijk te bouwen aan een prettige en leefbare samenleving. Want erfgoed is mensenwerk, en mensen maken het verschil.

Positie OPEN binnen huidige infrastructuur erfgoedbeoefening

Horizontale partners

- RCE (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)
- LKCA (Landelijk Kenniscentrum voor Cultuureducatie en Amateurkunst)
- KIEN (Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland)
- Raad van Twaalf
- Netwerk Digitaal Erfgoed Nederland
- Netwerk Steunpunten Cultureel Erfgoed
- Netwerk Levend Erfgoed (in oprichting)
- Monumentenwacht NL

Verticale verbanden

- OCW, IPO en VNG
- Provincies
- Gemeenten (fijnmazig netwerk)
- NOV (Platform vrijwillige inzet)
- Bond Heemschut
- Knooppunt Spreekende Geschiedenis
- Erfgoed Jong
- Nederland Monumentenland

OPEN is lid van het Erfgoedplatform Kunsten'92.

DRENTS
ARCHIEF

Stichting OPEN
Raadhuisstraat 3
9988 RE Usquert

0595 749 330
KvK 905 17 393
Bank NL59 TRIO 0320 7102 70